

Stræderne

i København

Peter Ludvigsen,
fra Arbejdermuseet

Thomas P. Hejles
Ungdomshus

Kasernerne på
Christianshavn

Årgang 10 - NOVEMBER - 2007

Hos Dorte
Knabrostræde 6 · 1210 København K
Tlf. 3315 9777 · www.hosdorte.dk

H. DANIELSENS EFTF. APS
KRONQUIST
LÆDERSTRÆDE 11
1201 Copenhagen K
Tel. + Fax 33 13 02 74
Mail: jk@danielsilver.dk

AMAGERTORV ØSTERGADE
LÆDERSTRÆDE
OLD FISH MARKET

ANTIQUES
GOLD
SILVER
SILVER PLATE
PORCELAIN
CHRISTMAS-PLATES
CHRISTMAS-SPOONS
SECOND-HAND GOODS
***
EVERYTHING
PRICE-MARKED

D Danvikar a/s
- det danske vikarbureau med 35 års erfaring

Vikarassistance
overalt i Storkøbenhavn

Korrespondenter
Bogholderipersonale
Regnskabspersonale
EDB-personale
Advokatsekretærer
Tekstbehandling
sekretærer
Omstilling
Kontorassistenter
Butikspersonale
Demonstratricer
Kantinepersonale
Lagerpersonale
Tekniske tegnere

Tekstbehandling in-house
Microsoft
Lotus
WordPerfect

33 14 30 04
Danvikar A/S
Hyskenstræde 9 · 1207 København K
Fax: 33 14 36 68
E-mail: danvikar@danvikar.dk · Web: www.danvikar.dk

Lene Frøsig
TANDLÆGE
On parle français

NU TO TANDLÆGER
Lene Frøsig
Kirsten Nygaard Rasmussen

Hyskenstræde 3
1207 København K.
Tlf. 33 12 12 45
email: l.frosig@get2net.dk
www.l-frosig.dk

Interviewer: Connie Christensen
Foto: Henrik Ploug

Arbejdermuseet

Et unikt museum viser arbejderens historie igennem 150 år

Arbejdermuseet i Rømersgade er et unikt museum med en absolut relevant fortælling til os alle. Direktør Peter Ludvigsen har været med fra starten i 1982 og fortæller her om museet, der er vokset fra ingenting til både at være et kulturhistorisk museum og kunstmuseum med 4 faste udstillinger og 2-3 særudstillinger om året.

Peter Ludvigsen fortæller: "Museet blev grundlagt i 1982, og vi åbnede vores første faste udstilling i 1984. Arbejdermuseet er et rigtigt "græsrodsmuseum". Det var beboerkredse fra Nørrebro, som midt i saneringerne i 70'erne og begyndelsen af 80'erne bemærkede, at deres fortid var ved at forsvinde. Derudover var det undervisere i fagbevægelsens kurser, som havde problemer med at få styr på historien, og endelig var det folk fra Nationalmuseet og Bymuseet, som ikke i deres museer fik fortalt den del af kulturhistorien, som er arbejderhistorien. Altså 3 forskellige grupper, som løb sammen mere eller mindre tilfældigt, men selvfølgelig også fordi det passede ind i tiden. Efter nogen tid fik de støtte fra LO, igennem LO's daværende hovedkasserer Max Harvø, og der blev nedsat en projektgruppe, der skulle lægge en strategi for museet. Uden den støtte havde der nok ikke været noget Arbejdermuseum. Det,

Peter Ludvigsen i den fantastiske festsal, der er oplyst af fine PH lamper.

der der skete i begyndelsen af 80'erne var, at LO erkendte, at man har ikke alene en politisk, økonomisk og social rolle, men også en historisk rolle, en pligt til at bevare sin historie. Og det var det, der skete. Hvis man sammenligner arbejdsmarkederne i de forskellige lande, er det de fleste steder sådan, at arbejdsmarkedets aftaleforhold ligger i et eller andet statsligt regi, men i Danmark har vi jo ligesom i de øvrige nordiske lande en anderledes

Arbejdermuseet er et rigtigt "græsrods-museum"

model, hvor arbejdsmarkedets parter spiller en helt anden samfundsmæssig rolle. Derfor er det helt logisk, at den danske arbejderbevægelse påtog sig et ansvar for formidlingen af arbejdernes kulturhistorie."

Huset er jo også i sig selv historisk?

"Ja. Den oprindelige projektgruppe ledte efter et sted at etablere museet. Det havde været naturligt at lægge det på Nørrebro, i det gamle arbejderkvarter, men der skete det igennem 70'erne, at arbej-

dernes forsamlingsbygning her i Rømersgade mistede sin betydning som forsamlingsbygning, fordi den blev for lille. Igennem 50'erne og 60'erne var her en 20-30 fagforeninger, som holdt til i huset, men de fik efterhånden deres egne store bygninger rundt omkring i byen, så huset her mistede sin betydning og begyndte at forfalde, det var kun i drift i kraft af festsalen og restauranten i kælderen, som dengang hed Kajs Kælder, en gammel arbejderrestaurant helt tilbage fra 1879.

Projektgruppen blev tilbudt huset, og LO kom med pengene til at overtage arv og gæld, for det meste var gæld. Vi fik således fra starten en appelsin i turbanen, nemlig den ældste arbejderforsamlingsbygning i Norden, fra 1879. Huset er i sig selv en historie, fordi det bl.a. fortæller historien om, hvordan arbejderbevægelsen startede i Danmark. Huset er bygget af arbejderne selv i en periode, hvor det at være aktiv som fagforeningsmand betød, at man fik problemer med politiet. De første ledere, som var med til at bygge huset her, blev faktisk "eksporteret" til USA i midten af 1870'erne med en enkeltbillet og en lille pose penge at leve for i den første tid."

Hvordan er du selv kommet til museet?

Stræderne i KØBENHAVN

Udgivet af:
VK-Gruppen-Stræderne
Badstuestræde 15
1209 Kbh. K.
Tlf. 33 15 56 66
SE: 18197332
www.straederne.dk
kbh@straederne.dk

Ansvarshavende redaktør:

Henrik Ploug (FAF og DBA)

Redaktionelle medarbejdere:

Connie P. Christensen (Kommunikation og Sprog)

Per Stisen

Annoncer:

Per Stisen

Lay-out og opsætning:

Kirstine Ploug (DJ)

Fotografer:

Thomas Trane (DJ)

Kirstine Ploug (DJ)

Forside Foto:

Henrik Ploug (FAF og DBA)

Knud Michelsen som vægter i Magstræde

Trykkeri: Glumsø Bogtrykkeri

Oplag: 6000

Indhold:

Side 3-6 : Arbejdermuseet

Side 7-9 : Thomas P. Hejles Ungdomshus

Side 10-11: Marmorkirken

Side 13 : Før og nu

Side 14-18: Sporvognene i København

Side 19 : Flæsketeg på den gode måde

Side 20-21: Christianshavns kaserer

Side 22-23: Spændende udstilling i Diamanten

Side 24-25: Henrettelsen på Gammel Torv

Side 26: Jubilæum på Hviid - Nyt fra CPH hair

Side 27: Vin i Store Kongensgade

Abonner på STRÆDERNE og få bladet til døren.
Pris 350,- kr. for et år, 11 numre (uden for centrum + porto).

Arbejdermuseets direktør fortæller

Peter får serveret kaffe med Richs kaffeerstatning i 50'ers cafeen.

Her til december har jeg faktisk 25-års jubilæum! Så jeg har været med fra starten. Der var et projektarbejde, som foregik et års tid før jeg kom til, så der lå en idé om, hvordan man kunne lave det. Det blev nu ikke sådan. Jeg startede fuldstændig alene en grå decembermorgen i 1982. Der var intet herinde, og huset var temmelig forfaldent med en noget derangeret restaurant i kælderen.

Pengene fra LO blev brugt til istandsættelse.

Jeg startede fuldstændig alene forfra med at tilrettelægge, hvordan det overhovedet

kunne laves, og hvordan vi skulle overvinde de vanskeligheder, som vi allerede fra starten kunne forudse, at vi ville komme ind i. Jeg synes, vi er nået langt, vi er nu 35 ansatte her og er gået fra en omsætning i det første år på 1 mio til omkring 30 mio om året. Vi startede med at være ingenting, og i dag er vi både et kulturhistorisk museum og et

kunstmuseum. Desuden er vi et arbejderhistorisk arkiv, nemlig det gamle Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, som vi fusionerede med i 2004. Det, som også har drevet os, er at vi hele tiden har været aktivt udadvendte og opsøgende. Det er en af vores ledetråde."

Havde du museumserfaring, da du startede her?

Det, du laver, er ikke bedre end den besked, der når igennem til folk

"Der er dels tale om erfaring fra voksenundervisningen, men jeg kom fra et job som lektor ved universitetet i Aalborg."

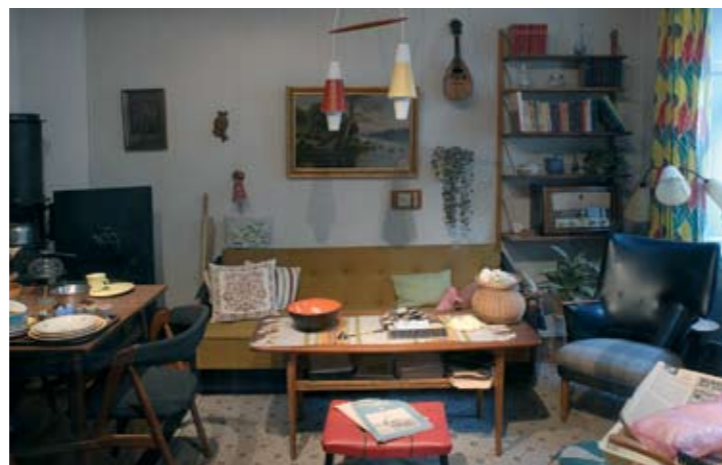
Nu er det jo klart, at det er arbej-

dernes forhold, der er prioriteret her på museet. Er der en periode, som du synes er mere spændende end andre?

"Jeg synes, der er to elementer i det. Hvis man tager udgangspunkt i huset her, som er en væsentlig del af den historiefortælling, vi har, så fortæller det en historie om hele industriar-

bejderperioden, dvs. at historien starter i 1870'erne og slutter med et museum i dag. Huset, som er fredet, er et udtryk både for arbejderhistorien og for, hvordan København udtrykker sig gennem forsamlingsbygningerne. Vores festsal, som mange kender, og som vi stadig bruger til alle mulige arrangementer, afspejler, hvordan man opfattede en varietésal på Vesterbro i 1870'erne. Der findes ingen andre i dag, så den er egentlig kernen i den fredning, som huset har. Samtidig er det

at de fortæller en historie om perioden. Cafeen går tilbage til 1890'erne og viser, hvordan en café var dengang. I festsalen har vi helt præcist lagt et snit ned igennem, som hedder 1913. Derudover har vi fast i huset taget parallellen til det, jeg lige fortalte om bygningen, er det sådan, at vi for nylig har åbnet en udstilling om industriarbejdet, dvs. vi har samme periode, industrialiseringen af Danmark fra midten af 1870'erne og til i dag. Den fortæller om de gode

En 50'ers arbejder stue som indgår i den faste udstilling.

sådan, at den café, som har været besøgt af industriarbejderne siden 1870'erne, stadig er her, den er faktisk Københavns eneste fredede kældercafé. Vi har i begge sammenhænge gjort det, at vi i samarbejde med Nationalmuseet har lagt forskellige tidssnit ned, sådan

og de dårlige sider om dette at arbejde i industrien. Det, jeg selv synes har været mest interessant, var det, vi startede med at lave i 1984. Vi havde jo som sagt ingenting, og museet skulle naturligvis have en samling, hvor man kunne bruge genstandene til at fortælle den historie,

man gerne ville fortælle. Vi vidste ikke rigtigt, hvordan vi skulle gribe det an, men besluttede at lave en indsamlingskampagne med det formål at lave en udstilling om 1950'erne. I 1980'erne var der stadig mange mennesker, som havde ting fra 1950'erne. Det blev en enestående succes, i løbet af ganske få måneder havde vi flere tusinde genstande. Det lavede vi en udstilling med og åbnede 1. maj 1984, det er første og sidste gang, vi har åbnet en 1. maj! Den skulle stå ½ år, så blev den forlænget med yderligere ½ år, og så med 1 år. Den endte med at blive stående permanent. Der er det særlige ved den, at masser af mennesker forholder sig personligt til den, mange kan huske 50'erne fra deres barndom og ungdom, og de kan bruge udstillingen til at perspektivere deres eget liv, fortælle deres

Det at være aktiv som fagforeningsmand betød, at man fik problemer med politiet

børn og børnebørn om, hvordan livet var dengang, hvor verden hang anderledes sammen. Så den udstilling er for mig det mest interessante, hvis jeg skal vælge en periode."

Er der stadig effekter at få?

"Ok ja. Vi er et af de få museer i landet, som stadig har en

Ølstuen som fungerer som restaurant, det er den eneste fredede restaurant i Danmark.

omfattende indsamling. Det hænger først og fremmest sammen med, at da vi startede for de her 25 år siden, var der stort set ikke noget på nogen museer om arbejderhistorien. Sådan er det ikke mere, for der er faktisk mange museer, som med baggrund i vores

succes har set, at der er et stort fortællepotentiale i arbejderhistorien. Men samtidig er det sådan, at med de udstillinger, vi har lavet, som kommer tæt på folks hverdagsliv, er folk blevet opmærksomme på, at der er sket store ændringer i deres eget liv, så der kommer mange mennesker med genstande enten fra deres arbejdsplads eller deres

hverdagsliv, adskillige om ugen. Vi har desværre for flere år siden af pladshensyn måttet sige nej, hvis folk kom med genstande,

vi havde i forvejen. Det er lidt ærgerligt, men nødvendigt for ikke at blive helt overfyldt."

Brillestel: kr. 3.000,-

K KOLDBY OPTIK
Østerfælled Torv 35
2100 København Ø
Tlf. 35 55 70 05
www.koldbyoptik.dk

Arbejdermuseet

I den faste udstilling vises et rigtigt 50'er køkken.

”For det første synes jeg, det er meget vigtigt at skolerne er i stand til at bruge det her, for skolerne har svært ved at fortælle arbejderhistorie. Vores bagland – kulturministeriet og fagbevægelsen – vil meget gerne have denne klare fortælling om vores nære fortid og hverdagsliv, altså kulturlivet set fra en arbejderhistorisk synsvinkel. Vi fortæller meget klart om

Skolesystemet bruger jer vel også?

”En af vores meget vigtige opgaver er at være meget brugte af folkeskolen og hele uddannelsessystemet. Det er faktisk sådan, at ud af de ca. 115.000 gæster, vi havde sidste år, var omkring 25.000 fra uddannel-

sessystemet, heraf alene fra folkeskolen ca. 15.000, dvs. at her i den tid hvor de kan komme, fra tirsdag til torsdag mellem 10 og 13, er fuldstændigt fyldt.”

Hvad synes du er det væsentligste at give de børn og unge, som kommer her?

konditionerne for lønmodtagerne i samfundet, og hvordan de har ændret sig i løbet af 150 år. Hvordan hele udgangspunktet for det at være arbejder opstod og udviklede sig. Det er ikke nogen indlysende historie, og den er heller ikke specielt nem at forstå, med hele overgangen fra landbrugssamfund til industrisamfund. Vi forsøger

at fortælle de unge i dag, at der har været nogle forhold, som har været væsentligt vanskeligere end dem, vi har idag, og at man bør være opmærksom på, at den gode tilværelse, som vi har idag, har man ikke fået gratis, man har arbejdet for den. Det er udviklingen af fagbevægelsen, af det demokratiske system, af den danske diskussionskultur. Det er også et spørgsmål om at se variationen i forholdet mellem lønmodtager og arbejdsgiver, at det ændrer sig undervejs, men at betingelserne jo fundamentalt bliver ved med at være et modsætningsforhold. Det var meget hårdt at være industriarbejder, dengang huset her blev bygget 1870'erne, det var virkelig et proletarisk liv, det kan man jo ikke sige, at arbejderne har i dag.”

Thomas P. Hejle

Foto: Henrik Ploug
Tekst: Connie Christensen

Thomas P. Hejles Ungdomshus midt i København har rødder i Vendsyssel.

Thomas P. Hejle blev født den 20. januar 1891 i Sønder Saltum, men voksede op i Vendsyssel, hvor hans far var købmand. Hejle blev student fra Aalborg Latinskole i 1911 og tog siden skolelærereksamen.

Hejle kom til København og blev lærer ved Østersøgades Gymnasium i 1919. Han drømte om at blive skuespiller, og det lykkedes ham at virke én sæson på Dagmartheatret. På trods af denne korte karriere som skuespiller tog hans mange ideer om teater for børn og unge deres begyndelse her. Forbindelsen mellem skole og teater skabte Thomas P. Hejle, da han i 1924 oprettede Dansk Skolescene som den første institution af sin art i verden. Skolescenetanken

bredte sig dog hurtigt til andre lande, og i Danmark udviklede Thomas P. Hejle sine ideer og planer til et enestående samarbejde mellem teatre og skoler over hele landet, til stor glæde for børn og unge. I 1926 blev Hejle gift med Gerd Levy, som foruden at være en fremragende hustru tillige blev en fortræffelig arbejdsfælle for

ham, idet hun fuldt ud delte hans interesse for børn og unge.

Skolescenen voksede og udviklede sig med bl.a. Skolernes teatergarderobe, Skolescenens Bio samt drift af Amager Bio. I 1935 startede Hejle Dansk Kulturfilm som en institution, der skulle fremme fremstilling og anskaffelse af oplysnings- og

skolefilm. I 1948 startede han Dansk Skolescenens Ungdomshus på Nørre Vold, som han selv ledede og udviklede til sin død den 23. oktober 1952.

I dag eksisterer Thomas P. Hejles Ungdomshus stadig i bedste velgående i huset på Nørre Vold, hvor der er mange tilbud til børn og unge i København. Der er 3 klubber i huset: fritidshjemmet for de 10-13-årige, ”Lynet”, som er et ekstraordinært tilbud for de 12-14-årige, og ungdomsklubben for de 14-18-årige.

Vi har spurgt chef Per Lauritzen om dagligdagen i huset:

Hvor mange kommer der ind gennem døren i løbet af en uge?

”Der er tilskrevet ca. 400, men det afhænger lidt af årstiden. Lige nu har vi et godt ryk-ind på 100-150, ja flere endda. Om

VINHANDEL

De faxer - vi bringer!
ØL - VAND - SPIRETUS - TOBAK
STORE KONGENSGADE VINHANDEL
Store Kongensgade 89 - 1254 København K.
Tlf. / fax : 33 15 38 10

CPH HAIR-SPA

Copenhagen Hair-Spa.-En luksusoplevelse.
Vi tilbyder små lækre velværebehandlinger medens du får ordnet håret.
Klip og føn med aromamassage 650,00
Hår- og hovedbundskure 290,00
Farvninger fra 700,00

I forbindelse med øvrige behandlinger tilbyder vi mere velvære:
Skøn håndparaffin behandling m. mango olie 250,00
Aftslappende håndmassage med citrus og rosen til de ømme arme 250,00
Neglebåndspejle m varme fingerbade m lavendel. 250,00
Hydra-spa til fødderne m mynteolie og havsalt til de trætte fødder 250,00
Kom og forkæl dig selv. Eller en veninde med et gavekort.
Book også en "Girls Night" eller "Mens Lounge." efter lukketid.
En herlig måde at være sammen med venner eller kolleger på.
Vi glæder os til at byde velkommen i vores lille paradis.

Copenhagen Hair-Spa
Kompagnistræde 14b stuen
1208 København K
+ 45 33-931238

Souchef Per Lauritzen i det store bordtennis lokale.

Ungdomshuset hvor hip hoppen startede i Danmark

Gamle plakater viser husets historie bl.a. Otto leisner, Simon Rosenbaum, Poul Bundgaard m.fl..

vinteren er her godt besøgt. Det er jo også sådan, at moderne børn bruger deres by, så de større børn er her ikke så meget som de mindre. De ældre børn bruger klubben mere som base, som det sted, hvor man mødes og aftaler, hvor man så går

Når de unge kommer her, er der så en færdig pakke med tilbud til dem, eller skal de selv komme med udspil?

”Det er 50-50. Klubben er mangfoldigt sammensat på den måde, at personalet kan nogle

Hvis man kommer direkte fra skole og synes, man har haft en lang dag og er træt, stilles der ikke nogen betingelser, man kan sidde i en sofa med en jumbobog, hvis det er det, man vil. Det er børnenes fritid, vi stiller bare nogle muligheder til rådighed, men der er også nogle, der kommer her specifikt efter de tilbud, vi har. Børnene har jo også andre tilbud andetsteds, fodbold, svømning, dans, alt muligt, men hvis de ved, at vi har specielle tilbud nogle dage, så kommer de efter det.”

Har I et ugeprogram?

”Nej ikke som sådan. Vi er opmærksom på de signaler, børnene sender, og de trends, som de interesserer sig

Det er det, skal kendetegne Thomas P. Hejle: en innovativ og proaktiv institution på alle leder og kanter.

for. Vi skal være i stand til at fange de bolde, der er i luften; det betyder, at rammerne skal være fleksible på den måde, at man kan forfølge spontaniteten

og eksperimenterer i de rammer, vi har. Så et egentligt ugeprogram er ikke særligt brugbart her, også fordi ungerne behov svinger fra dag til dag. Det kan godt være, at jeg lige nu kan aftale at spille fodbold med dem i morgen, det vil de gerne den dag, vi aftaler det. Men dagen efter kan der være opstået en anden idé, noget de hellere vil, og derfor skal rammerne være fleksible, og vi skal som pædagoger være ret omstillingsparate. De unge 10-18 årige er det, vi kalder ”det situationsbestemte individ”. Det er zapper-kulturen, de får en masse input, og lige pludselig er der noget andet, de gerne vil fordybe sig i. Det er de vilkår, vi lever under.”

Har I nogle specielle arrangementer for et større fællesskab?

”Nej. Jeg og de andre ansatte er en ret ny personalegruppe her. Det er jo ikke sådan, at vi har visket tavlen ren og starter

Klubberne er små oaser for børnene i byen

Per Lauritzen

Der er bl.a. en tradition med musik og dans her, man siger, at dansk hip-hop startede herinde med breakdance. Vi har unge dansere, som kommer helt fra Roskilde for at opleve atmosfæren her, hvor det startede. Så musik og dans er noget, vi satser meget på. Vi skal igen være den førende klub, hvad angår musikken for de unge.

En anden tradition er kolonien. Vi har et hus nede i Gedesby på

Lolland, som vi – klubben Thomas P. Hejle - har sammen med fritidshjemmet Thomas P. Hejle. Af øvrige faste arrangementer er der en skiferie en gang om året, en julefest og en sommerfest. Det er de faste arrangementer.

Vi skal også nævne bordtennisklubben i Thomas P. Hejle, den er meget berømt. Det er meget populært lige p.t., og

derfor har klubben fået et fantastisk stort og flot lokale. Det afspejler den måde, vi arbejder på: Hvis der er et stort behov for en specifik aktivitet, må vi skabe pladsen til det. Det kan godt være, at der en dag ikke er behov for meget plads til bordtennis, så kommer der en anden aktivitet.”

Åbningstiderne?

”Vi har åbent fra 12 – 22.30 mandag-fredag, og søndag fra kl. 19-22.30 for de 14-18 årige.”

Hvordan er klubben finansieret?

”Den er en selvejende institution, som tilhører en fond. Og så har klubben en driftsoverenskomst med Københavns kommune.”

Hvor mange er ansat?

”Vi er vel en 20 mennesker i alt, både pædagoger og teknisk personale. Vi har praktikanter fra Frøbels Seminarium på Frederiksberg, fordi vi synes, det er ret vigtigt at være med til at uddanne nye pædagoger. Jeg som chef er stolt af, at vi er med til det, og jeg kan godt

lide, at vi har den mulighed for at udveksle tanker og ideer med hinanden. Det er det, skal kendetegne Thomas P. Hejle: en innovativ og proaktiv institution på alle leder og kanter.”

Hvordan ser fremtiden ud for klubben?

”Det er ikke til at vide. Der er jo altid nogle stridigheder mellem Københavns kommune og fagforeningerne om, hvad det er for nogle vilkår, institutioner i København skal have. Men der er plads – og hvis vi ikke snakker økonomi, som er det, der tit er i den politiske debat – så ser fremtiden lys ud, fordi der er brug for os. Det er her, hvor de unge mødes, de mødes ikke hos hinanden, men her. Klubberne er små oaser for børnene i byen, hvor de kan sætte deres egen dagsorden, selvfølgelig inden for de angivne sociale færdselsregler. Det er jo dem, vi skal kende allesammen, dem skal vi forholde os til ude på gaden, i hjemmet osv. Fra et pædagogisk og humanistisk udgangspunkt ser fremtiden lys ud, der er et kæmpestort behov for os.”

Musikken har altid været en vigtig del af husets aktiviteter. Her underviser Ulrik Bay

hen i modsætning til måske for 10 år siden, hvor det var mere almindeligt at mødes hos hinanden. De bruger klubben som udgangspunkt til at drage videre ud i miljøet. Det er en meget interessant udvikling. Vi er mere end en klub og et pasningstilbud, vi er også et børnekulturhus, og vi har mange, som foretrækker at være her, især de 14-årige, det er meget hyggeligt.”

forskellige ting. Vi har pædagoger, der interesserer sig for musik, vi har pædagoger, der går op i kreative opgaver, nogle for ernæring, nogle for sport. Vi får lov at forfølge vores lidenskab her, fordi vi tror at med lidenskab kan vi også inspirere nogen, og med inspirationen kommer man langt. Det er den relation, vi synes, vi skal have til børnene, og så får de prøvet nogle nye ting af. Deres vilkår at komme her på er lystbetonet.

Der er aktivitet i smykkeværkstedet.

Marmorkirken

Marmorkirken, en noget forsinket byggesag

Mange mennesker klager i dag over byggetiden; når de påbegynder et byggeri, så de helst, at det var færdigt næsten med det samme. Sådan gik det ikke med Marmorkirken, eller Frederikskirken, som er det rigtige navn til den storslåede kirke i Frederiksstad.

Næsten 150 år tog det fra det første spadestik, til kirken blev indviet, men, vil læserne spørge, hvordan kunne det gå så galt? Jo se, under Frederik den 5. og hans arkitekt Eigtved blev en stor, fin byplan vedtaget: Bredgade, Sct. Annæ Plads, Amaliegade og Frederiksgade skulle være en eksklusiv bydel, Frederiksstad med Amalienborg. Bydelen skulle have et samlende midtpunkt, og i 1740'erne blev der tegnet et par forslag, bl.a. af Eigtved. Kirken skulle også markere Oldenborgernes 300 år i kongehuset.

Frederik den 5. nedlagde grundstenen til kirken i 1747, men da var man ikke færdig med projekteringen. Piloteringen blev påbegyndt, tvangsudskevne soldater gravede et 30 m dybt hul, og langsomt rejste sig en rotunde.

Eigtved havde store planer med sin kirke, men han døde i 1754, lige midt i arbejdet.

Det blev nu franskmænd N.H. Jardin, der kom til at tage over. Han fik ændret tegningerne helt i nyklassicismens stil, havde man holdt sig til Jardins tegninger, ville København have fået en rund kirke med to store tårne, forbilledet var nok St. Paul's i London. Sådan blev det, som man kan se i dag, ikke.

Men udgifterne tyngede, ikke mindst udgifterne til det norske marmor. Pengekassen knirkede voldsomt, og i 1770 smækkede Christian den 7.s kabinetsminister Struensee kassen helt i for byggeriet. Byggepladsen med

på målstregen. Finansmanden C.F. Tietgen forbarmede sig over kirkeruinen og købte den af staten, dog med den klausul, at kirken skulle bygges færdig. Eigtveds oprindelige plan med en 76 alen høj stenkupe, en af de mest himmelstræbende i

Europa, var for længst opgivet, og med arkitekt Ferdinand Meldahl, som Tietgen hyrede, blev det til en 48 m høj kuppel, holdt i romersk barokstil som den

øvrige bygning.

Tietgen havde i sin kontrakt med kommunen ved overtagelsen af arealet skrevet under på, at der stod en kirke inden for 10 år, man mente, at grunden havde stået som kirketomt længe nok. Men bygningsholdet under ledelse af arkitekt Albert Jensen kunne ikke klare det, henvend 20 år gik der, før kirken kunne indvies.

Heller ikke Tietgens pengepung holdt til al den marmor, og man valgte i stedet Ølands- og Faksekalksten. For at strække finanserne byggede man omkring kirken et antal udlejningsbygninger, der kunne tilføre midler til byggeriet.

nogle 20 m høje mure stod således hen i knap 150 år. Et tomt monument over en enevælde, der gerne ville påberåbe sig Guds nåde, men som altså ikke rigtigt magtede at bygge et hus til hans ære.

I de mange år kom der selvfølgelig mange ytringer om, hvad "ruinen" kunne bruges til: færdiggørelse, måske i mindre format, rydning og oprydning på arealet, så det kunne bruges enten til rekreativt område eller andet byggeri. Ideerne tog ekstra fart efter vedtagelsen af grundloven, da overgik kirketomten fra kongen til staten, og folket ejede lige med ét en "kirke". Nogle mente, at det skulle være et monument over Frederik den 7., andre en gasbeholder, sågar en badeanstalt var på tale. Men så kom redningen

Heller ikke Tietgens pengepung holdt til al den marmor, så der blev valgt materialer fra Øland og Faksekalkbrud

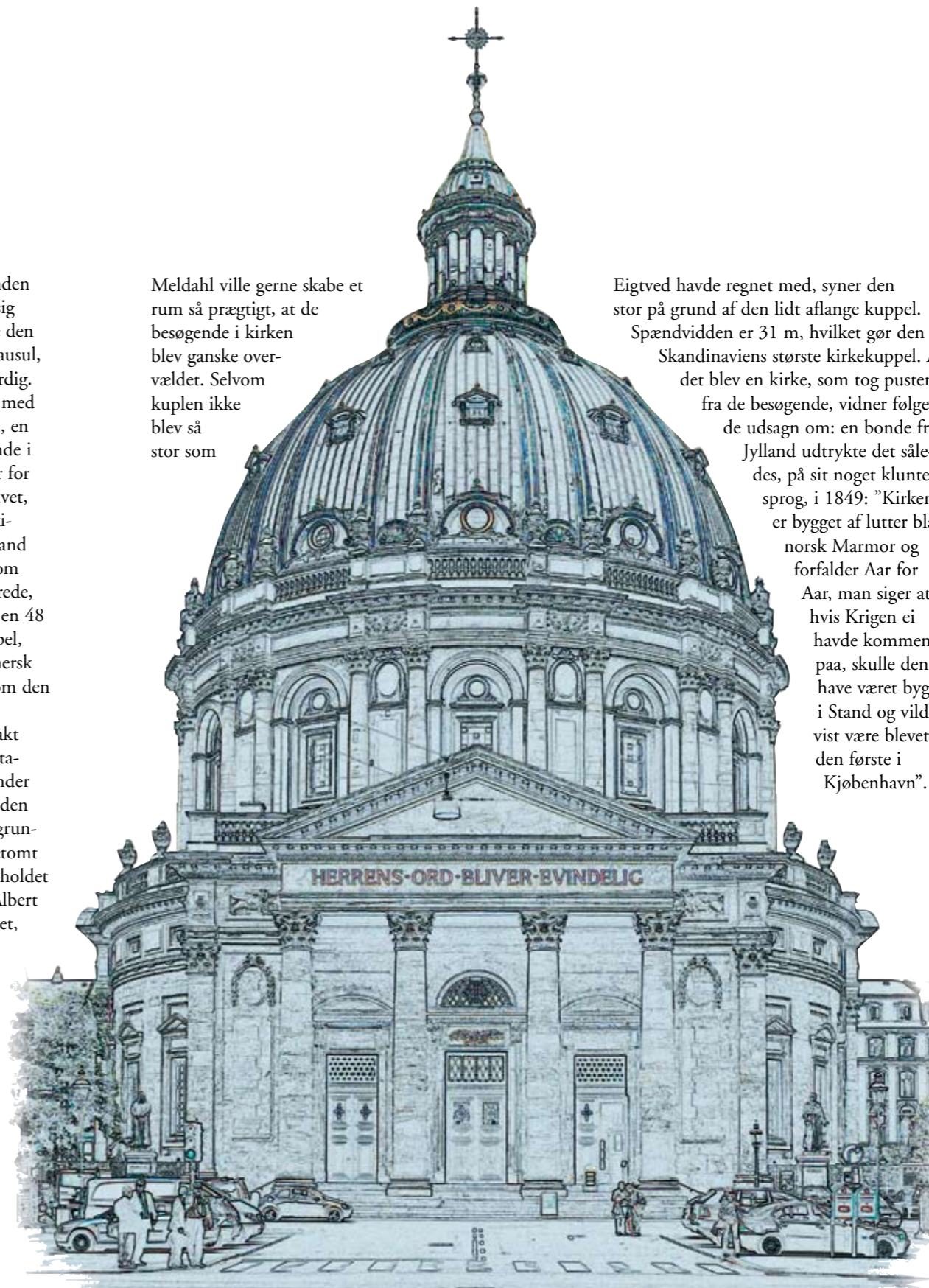
Meldahl ville gerne skabe et rum så prægtigt, at de besøgende i kirken blev ganske overvældet. Selvom kuplen ikke blev så stor som

Eigtved havde regnet med, syner den stor på grund af den lidt aflange kuppel.

Spændvidden er 31 m, hvilket gør den til Skandinaviens største kirkekuppel. At det blev en kirke, som tog pusten fra de besøgende, vidner følgende udsagn om: en bonde fra Jylland udtrykte det således, på sit noget kluntede sprog, i 1849: "Kirken er bygget af lutter blaa norsk Marmor og forfalder Aar for Aar, man siger at hvis Krigen ei havde kommen paa, skulle den have været bygt i Stand og vilde vist være blevet den første i Kjøbenhavn".

Det var en dyr affære, selv for en finansmand som Tietgen, og for at skaffe midler til den kostbare tagdækning indsamlede man kobbertøj fra husholdningerne samt pengegaver. Korset på toppen skænkede hans medarbejdere. "Punch" var så forarget over kobbertaget, at det i 1885 skrev: "Og de folk har rigtignok andet at bestille ved at passe på Meldahl, at han ikke forskjøner byen med flere kobberkasseroller og vandkander omkring som ude på Marmorkirken."

Kirken blev indviet ved en festgudstjeneste i 1894, hvor den blev overdraget til den danske stat. Hvad var det så, man indviede? Der var ikke meget tilbage af Jardins klassicisme, og at det skulle have været den enevældige konges kirke var aldeles glemt, men Tietgen vidste, hvad han ville have. Han var en meget engageret grundtvigianer, og denne kirke skulle stå som grundtvigianismens uofficielle domkirke. Derfor har Grundtvig også fået en fremtrædende plads, ligesom Tietgen ved festgudstjenesten havde valgt alle salmerne, hver og én skrevet af Grundtvig. Selvom datidens presse helst ville skrive noget pænt om kirken, aner man en skuffelse, pressen henholdt sig bl.a. til, at alteret skulle fremstå som lavet af marmor, men var malet træværk.

Tvermoesgaard
Træren
Restaurant & Vinstue

Frokost- og aftenrestaurant med klassiske danske retter

Restaurant Tvermoesgaard
Rosengaarden 12 • 1174 Kbh. K. • Tlf: 3312 6578

Marmorkirken

Kirkens smukke rum bliver ofte også brugt til koncerter, her er det duoen "euhma" under en prøve.

Der er heldigvis stadig mennesker, der passer på den prægtige marmorkirke. I 1999-2000 gennemgik kirken en omfattende facaderensning og restaurering, så den fremstår ren og smuk. Men der er mange bange røster at høre omkring kirken i disse år; det skyldes den kommende Metro cityring, der efter manges mening kommer for tæt på kirken og i værste fald kan få den til at falde sammen, og det ville jo være en katastrofe. Metroen skal ligge klos op ad kirkens fundament, der er større end

selve kirkens grundmur. Kirken hviler på svære egetræsplanker, der står i vand. Hvis grundvandstanden falder, vil det have de alvorlige konsekvenser, at plankerne rådner, og fundamentet smuldrer. Blandt de nervøse for kirken i forbindelse med metrobyggeriet er Erik Møllers Tegnestue og Troelsgårds Rådgivende Ingeniører, begge steder er man eksperter i restaureringer og advarer også om, at rystelser fra selve tunnelbyggeriet vil få kirkekuplen til at revne.

Der er mange årsager til at vise agtpågivenhed og fare med lempe, det kan vel ikke være i fremskridtets interesse at få kulturperler til at styrte i grus! s.n.

TOLDBOD BODEGA
WWW.TOLDBOD-BODEGA.DK
Esplanaden 4 - 1263 København K
Tlf. 33 12 93 31

PAIA
NY ADELGADE 5. 33 12 54 71

Aut. VVS-Installatør
Blikkenslager & Kloakmester
Sonberg VVS

Guldbergsgade 9 - 2200 N
Telefon: 35 39 29 93
www.3blaa.dk

La Fontaine Jazz

Open 8pm - 5am
Kompagnistræde 11. Kbh. K.
Tlf. 33 11 60 98

ROSENGÅRDENS Bodega
Det er her man hygger sig!
Åbningstider
Man - Ons: 10 - 00
Tors - Lør: 10 - 02
Lukket søn- & helligdage
Irish Coffe
34 kr
Rosengaarden 11
1174 København K
Telefon: 3312 4625

En gade

KATTESUNDET

Kattesundet er et ganske mærkværdigt navn til en gade midt i byen. Og dog findes der "kattesund" i flere byer rundt omkring i landet, hvor et smalt stræde har fået dette navn. Det er kommet ind i vores sprog via de hollandske sømænd, der omtalte et farligt og snævert farvand som "kattegat", i betydningen en passage, som kun en kat kunne komme igennem. Derfra er ordet "kattesund" blevet en betegnelse for de smalle stræder i middelalderbyen. I flere af de byer, hvor en snæver gade har dette navn, menes det, at der i gaden oprindeligt løb noget vand fra bykernen ud til volden, hvoraf forbindelsen til det maritime udtryk er opstået.

I Københavns "kattesund", nærmere betegnet Kattesundet nr. 12, boede i 1847 professor J.J.S. Steenstrup, som var naturforsker og bl.a. studerede moser i Nordjylland og var foregangsmand for indsamling af oceaniske dyr. c.c.

Tekst: Connie Christensen
Foto: Henrik Ploug, FAF

Hviids
www.hviidsvinstue.dk

Vi har også...

- Udstillingssystemer
- Bannere
- Brevpapir & kuverter
- Flyers
- Menukort
- Skilte
- Magnetskilte til biler
- Folie til butiksvinduer
- Papir til kontormaskiner
- Julekort
- Plakater
- Visitkort
- Tryk på t-shirt
- Prisliste

Vester Kopi Norregade 7 • 1165 København K • Tlf.: 33 14 58 33
Mail: noe@vesterkopi.dk • www.vesterkopi.dk

Nyboder Boghandel & Antikvariat
Store Kongensgade 114
1264 København K.
Tlf. 33 32 33 20
nyboder@bogpost.dk
Bøger i tre etager
Førende specialister i
militaria
søfart
biler/busser/tog
fly

Håndlavede smykker 18 karat guld

Ønsk dig, få foræret eller køb selv dit unikke smykke
Juveler Ethan Lindhardt
Admiralgade 20, 1066 København K.
Tlf. 33 16 32 25
Tirså-fred: 11:00-18:00 Lørdag: 10:00-14:00
Mandag lukket

Sporvognene i København og noget om deres historie

Sporvognene gjorde København til en storby

Rigtig julestemning i Nørregade i 1969. Både linje 5 og Daells Varehus er forsvundet.

Sporvogne giver en by karakter. Alle større byer har busser - men sporvogne, de løfter byen op fra "bare at være en by" til at være en storby - en metropol. Således også København. De fleste ældre københavnere husker endnu, da de gule sporvogne snoede sig gennem byen og ud til yderkvartererne, og selv om det er over 35 år siden, den sidste sporvogn kørte i remise, så er der håb for, at sporvognene - eller letbaner som det nu kaldes - om nogle år

genoplives i det københavnske bybillede, hvis ellers politikerne tør, men derom senere.

Sporvognene i København kan føre deres historie tilbage til 1863, hvor den første rigtige sporvognsline blev åbnet. Det var et engelsk ejet selskab - Copenhagen Railway Company - der den 19. juni 1863 fik tilladelse til at oprette en hestesporvognsline fra Frederiksberg Runddel til Slukefter, som dengang var betegnelsen for området ved Strandvejen, hvor senere Tuborg Bryggeriet blev anlagt. Selvfølgelig havde der tidligere været kørsel med kapervogne, som kørte ad nogenlunde fastlagte ruter, men de lukkede næsten lige så hurtigt, som de var blevet åbnet, og der var ikke

tale om regelmæssig trafik. Og endelig var det meget dyrt at tage en kapervogn, så det var kun forbeholdt de aller mest velhavende.

Anlægsarbejdet med den første sporvognsline tog kun fire måneder, og den 22. oktober åbnede trafikken på strækningen fra Frederiksberg Runddel

ad Frederiksberg Alle og Vesterbrogade til Trommesalen, en strækning på ca. 1,9 km. Hvor stort var behovet for en sporvognsline? Det havde selskabet ingen ide om, så man lagde forsigtigt ud med en

I 1864 havde sporvejen ca. 1 million rejsende

afgang i timen fra hver endestation. Allerede efter få dage blev driften udvidet til en afgang hvert kvarter, og da linjen 1. juledag 1863 blev forlænget til Sankt Annæ Plads, udvidedes kørslen til ti minutters drift. Sporvognen var en succes.

Selv om voldene i København var sløjftet i 1852, boede langt de fleste københavnere stadigvæk "inden for voldene". København havde på det tidspunkt ca. 160.000 og Frederiksberg knap 9.000 ind-

byggere, men både boliger og erhverv lå samlet, så sporvejen var først og fremmest lagt an på at køre morskabsglade københavnere uden for den overbefolkede by ud til forlystelserne, der lå som perler på en snor langs Frederiksberg Alle. Hestesporvejen var fortrinsvis en ren udflugtsline, og derfor begyndte kørslen også først driften kl. 9 om morgenen, og sidste vogn kørte i remise kl. 21.30. Hjem/arbejde- og hjem/skoletrafikken kom først i begyndelsen af 1900-tallet.

Det var efter datidens forhold dyrt at køre med sporvogn. En enkeltrejse fra Frederiksberg Runddel til Trommesalen

kostede fire skilling (ca. 8 øre), og det dobbelte hvis man ville til Sankt Annæ Plads. For at sætte billetprisen lidt i relief, så tjente en kusk eller konduktør ved hestesporvejen en rigsdaler (1 rigsdaler = 96 skilling) om dagen plus 1 pct. af billetindtægten, så almuens foretrak at gå, mens de velhavende tog sporvognen.

Alligevel blev linjen en vældig succes. I 1864 havde sporvejen ca. en million rejsende, og der var trængsel i de toetages vogne

Københavns Sporveje ville ikke lade nogen linier genopstå, men ved Christianshavns 350 års jubilæum fik linie 8 lov at køre i 3 dage imellem Torvet og Rådhuspladsen.

med plads til 36 passagerer. Til sammenligning har Movias største rute i dag - linje 5A - ca. 13 millioner passagerer om året.

Københavnerne var stolte af deres sporvogne. I Europa var det kun Paris (åbnet 1856) og Geneve (åbnet 1862), som havde sporvogne. København var dermed sat på det trafikale verdenskort.

"Hønen" - rute nummer 11 gennemskar bymidten via Nørregade. Den blev etableret i 1884, og kørte frem til 1915.

Trods succesen kom sporvejen i økonomiske vanskeligheder i forbindelse med forlængelsen fra Sankt Annæ Plads ad Østerbrogade til en endestation ved Jagtvej, og datidens driftige

erhvervsmand C. F. Tietgen stod bag et nyt selskab - Københavns Sporvei-Selskab - som i 1866 overtog kørslen. Samme år blev linjen forlænget til Slukefter- og

sporvognen gennemkørte nu en strækning på 8,2 km. Samtidig blev en planlagt forlængelse til Tårnbæk stillet i bero.

Hestesporvejen fulgte næsten den strækning, som den senere linje 1 fik. Det kan måske undre, at sporvognen ikke kørte gennem det indre København, men dertil var gaderne for krogede og smalle, og trafikken for tæt. Klogeligt nok lagde man derfor sporvejen i en ring uden om bykernen. Den eneste sporvognsline, der gennemskar centrum, var den legendariske "Hønen" - linje 11 - men den blev først etableret, da de trafikale forhold i Nørregade var bragt i orden med en trafiksanering i 1884.

Ideen med sporvogne bredte sig, og i de næste tyve år oprettedes stort set det linjenet, som helt op til sporvejenes nedlæggelse i 1972 udgjorde

det københavnske stamnet. Det var forskellige selskaber, som stod bag de nye sporvognslinjer, og de havde navn efter de veje eller det område, de kørte i. Med navne som Frederiksberg Sporvejselskab, Falkoneralleens Sporvejselskab og Sølvgadens Sporvejselskab kunne ingen være i tvivl om, hvor vognen kørte hen, for der var endnu ikke kommet linjenumre på vognene. Et par selskaber

drev flere linjer, og derfor indførtes en form for linjebetegnelse. Vognene på hovedlinjen fra Frederiksberg Runddel til Slukefter fik påmalet et stort Ø på fronten af den øverste etage, og om aftenen var vognen forsynet med en rød lanterne. Det var forløberer for de kulørte lanterner, som ældre københavnere endnu husker. Samtidig voksede København

Udgiften til hestehold var den største post på regnskabet

ALIDA
Marstrand
Håndlavede chokolader

Bredgade 14 - 1260 København K.
Tlf. 33 15 13 63
www.alida-marstrand.dk

Da sporvognene fik byen til at fungere

og Frederiksberg. De to kommuner havde i 1880 hhv. 235.000 og 27.000 indbyggere. En del af virksomhederne var også flyttet uden for centrum, så sporvognene fik nye kunder. Folk på vej til og fra arbejde benyttede sporvognen, som langsomt udvidede trafikdøgnet til kl. 6.00-23.30.

Lige siden den første heste-

sporvogn kørte ud på de københavnske gader og stræder, var udgiften til hestehold den største post på regnskabet. Op i mod 70 procent af udgifterne gik til hesteholdet, hvorimod

Den sidste danskdesignede sporvognstype, blev der kun bygget 8 eksemplarer af, de kørte på linie 2. De var meget uheldsramte og tilbragte derfor en stor del af tiden på værkstedet.

hårdt at være sporvognshest. Der fandtes ikke stoppesteder, så vognene skulle stoppe og sætte i gang hele tiden, og det var hårdt for bentejet, og det nedsatte også rejsehastigheden. En tur sidst i 1860'erne fra Frederiksberg Alle til Slukefter varede ifølge køreplanen 65 minutter, og i dårligt føre kunne den vare endnu længere, selv om der så var to heste foran.

fire timer. Personalet derimod arbejdede ofte 16-17 timer i træk seks dage om ugen. Derfor arbejdede sporvejselskaberne hele tiden med alternative fremdriftsmuligheder. Tidligt var dampdriften inde i billedet, og det gik også tilfredsstillende på yderstrækningerne, men inde i byen skræmte dampsporvognen de andre heste, så forsøget blev indstillet omkring 1880.

Også en gasdrevet sporvogn kom på prøve i København, men det var kun et år før elektriciteten slog igennem, så også dette forsøg blev opgivet.

Løsningen blev elektriciteten. I 1897 blev Nørrebrogadelinjen "elektrificeret", idet der indsattes vogne, som fik strøm fra blyakkumulatorer. Vognene blev

opladet på Kongens Nytorv og kunne køre et par omgange mellem Kongens Nytorv og Nørrebro Station på en opladning, men akkumulatorerne havde den ulempe, at svovlsyren i batterierne nemt kunne skulpe over med en ulidelig stank inde i vognen til følge. Trods dette store minus var vejen vist, og i 1899 kørte den første rigtige elektriske sporvogn ud på de københavnske gader, eller rettere på Frederiksberg, for det var det kommunalt ejede selskab på Frederiksberg der revolutionerede sporvognstrafikken med en sporvogn, som fik strømmen fra en køreledning.

I 1901 blev den første københavnske sporvognsline elektrificeret, og så gik det stærkt.

To linie 6 vogntog mødes på Holmens Bro. Vogntoget til venstre havde på optagelsestidspunktet 1966 60 år på bagen. Vogntoget til højre blev bygget under 2.verdenskrig.

Allerede i 1905 var alle linier elektrificeret - undtagen to, det var hestebussen i Købmagergade og "Hønen" i Nørregade

personaleudgifterne kun udgjorde 14 procent. I begyndelsen indgik man kontrakter med byens vognmænd om at stille heste til rådighed, for det var

Hestene havde nogenlunde faste arbejdsdage. De gik i ca. fire timer ad gangen, hvorefter de havde nogle timers hvil, inden de skulle tage endnu et stræk på

1897 blev Nørrebrogadelinjen "elektrificeret", idet der indsattes vogne, som fik strøm fra blyakkumulatorer. Vognene blev

Allerede i 1905 var alle linier elektrificeret - undtagen to. Det var to små citylinjer i det gamle København - hestebussen på Købmagergade og "Hønen" i Nørregade. Her beholdtes hestedriften helt frem til hhv. 1917 og 1915.

I 1890'erne havde København 16 sporvognslinjer drevet af otte forskellige private selskaber. Hverken køreplaner eller takster var samordnet, så det kunne blive en dyr fornøjelse, hvis man skulle skifte linje. Så måtte man punge ud endnu engang. Derfor opstod behovet for at slå de forskellige selskaber sammen til et stort selskab.

Det skete i 1898 og samtidig nedsattes taksten for at køre med sporvogn fra op til 40 øre til en enhedstakst på kun 10 øre med ret til omstigning. Det

Hvad der skete med de udrangerede sporvogne? En stor del blev ophugget-læs afbrændt-i Sydhavnen...

Det lille Apotek
Er stedet hvis man ønsker, hygge, nostalgi og god dansk mad.

frokost fra 89-
aften menu fra 98-

Store
Kannikestræde 15
Telefon 33125606
www.
det lille apotek. dk

JWLS BY K

WEB SHOP MED LÆKRE, HÅNDLAVEDE SMUKKER PÅ:

WWW.JWLS.DK

MELROSE AVENUE
Los Angeles, CA 90046

VINTAGE AMERICANA MERCHANDISE

BADSTUESTRÆDE 16 • 1209 KØBENHAVN K.
TLF. 33 153 153 • WWW.MELROSEAVENUE.DK

Sporvogne

Ved Københavns 800 års jubilæum i 1967 kørte sporvogne og busser med blomsterranker på fronten. Her svinger linje 6 vogn-tog af Lundings bogievogne ind på Kongens Nytorv.

gav en ekstra tilstrømning til sporvognene, så det var derfor kærkomment, at man kunne udfase de dyre heste til fordel for den billige elektricitet. Da De københavnske Sporveje blev dannet i 1898 rådede selskabet over ca. 190 hestesporvogne, 65 hestebusser og 23 akkumulator-

vogne men 1.200 heste!!

Byen voksede fortsat og linjerne blev forlænget endnu længere ud i yderkvartererne, og selskabet var så forudseende, at den kollektive trafik var forud for byudviklingen, så der var hurtige og effektive sporvogne med forbindelse ind til byen allerede fra starten.

I 1902 fik sporvognene linjenumre og samtidig blev de farvede lanterner fra hestesporvognene også en del af sporvognenes "nummerering". Elektrificeringen af de københavnske sporvognslinjer gik med forrygende hast, især når man tænker på, hvor længe man i dag er om at bygge en metrostrækning.

Det var ikke alle der var glade for de elektriske sporvogne. Også dengang fandtes såkaldte "eksperter", som manede den elektriske drift ned i et sort hul. De hævdede bl.a., at returstrømmen, der normalt skal føres væk gennem skinnerne, kunne være farlig. De lancerede et begreb - vagabonderende strømme - som ganske vist kun eksisterede i "eksperternes" hoveder. Derfor fik sporvognene på en række linjer to stænger, når de kørte i den indre by, så minusstrømmen også kunne ledes væk gennem en luftledning og ikke som almindeligt gennem jord. De dobbelte køreledninger blev

lige så stille afskaffet i 1912, uden at nogle personer på noget tidspunkt havde oplevet eller kunnet påvise de "vagabonderende strømme".

Den elektriske drift stillede krav om storindkøb af nyt materiel, og man skævede til Frankfurt og lavede en københavnsk hovedtype med tysk afsæt. Det var vogne, som var så solidt bygget, at de sidste først udgik af den daglige drift i 1966.

e.w.

Malermester
Binger
Admiralgade 22
Telefon 33 14 26 00
Garanti på kvalitet

MOJO
BLUES BAR
Levende musik hver nat
Løngangsstræde 21C
Tlf. 3311 6453 • www.mojo.dk

ILETA FRIMÆRKEHANDEL
Fiolstræde 20
1171 København K.
Telefon 33 12 91 23
49 år i Fiolstræde

TIFFANY lamper
Ny adresse
Housewarming
Gammel Kongevej 70
1850 Frederiksberg C.
Tlf. 3332 1893
Åbningstider: 12:00-17:30 - Lørdag: 11:00-14:00

God madidé

Tekst: Connie Christensen
Foto: Henrik Ploug, FAF

Flæskesteg i lange baner

Tina Jensen skærer stegen ud.

Et af Københavns ældste spisesteder, Café Sorgenfri på hjørnet af Knabrostræde og Brolæggerstræde, tilbereder flæskesteg i metervis. En af de to kokke på Sorgenfri, Tina Jensen, har været 3 år på

Sorgenfri i denne omgang, og vi har forsøgt at lokke hemmeligheden bag den gode steg ud af hende. For alle, der har smagt flæskestegen her, ved jo, at den er i særklasse, saftig og med sprød, sprød svær. Det skyldes bl.a. en god leverandør, men leverandøren alene gør det jo ikke.

Stegningen er vigtig, og på Sorgenfri starter man kl. 8 om morgenen med at sætte den første

portion flæskesteg i ovnen – kold ovn. Termostaten stilles på ca. 290 grader, og så er stegen klar til frokost kl. 11. Der bliver stegt flæskesteg hele dagen, nogle dage helt til kl. 19, der

Stegen tages her ud efter 3 timer i ovnen.

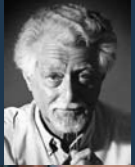
skal jo, som Tina siger: "være varm steg hele tiden!"

Stegen serveres med rødkål og agurkesalat, rugbrød og smør. c.c.

GALERIE HELTH
etbl. 1989
Asger Jorn
Henry Heerup
Christian Tangø
Franz Kannek
Jan Wessel
Eiler Bille
Carl-Henning Pedersen
M.fl.
Sofiegade 4
DK-1418 København K
Tlf. 32 96 95 15
arne@galerielth.dk
www.galerielth.dk

En fortælling om Christianshavns kaserne

Den gamle Strandgades Kaserne der nu er lavet om til ejerlejligheder.

København var i gamle dage en fæstningsby, så derfor er det ikke underligt, at der har eksisteret masser af militære anlæg i byen. Væsentligst var byens rolle som flådebase, og flådens mandskab var der boligmæssigt sørget for ved opførelsen af Nyboder. Landsoldater derimod var der oprindeligt ikke så mange af, så de var for det meste indkvarteret hos byens borgere, og det var byens borgere, der gennem borgervæbningen stod for byens forsvar, når voldene skulle bemandedes. Udviklingen krævede i større og større udstrækning artilleri, og til kanoner skal der bruges rigtige soldater, og til dem krævedes der kaserne. Først var det Kastellet, som artilleriet delte med Livgarden og andre fodtuder; men forholdene blev for trange for artilleristerne, så der måtte findes på noget.

Strandgades Kaserne da den i sin tid var aktiv.

Christianshavn var den "nye" bydel, og her var der muligheder for at anbringe militære enheder, så i 1790 købte Staten Irgens' Gård i Strandgade nr. 44 og indrettede den til artillerikaserne. Ejendommen blev

i 1664 erhvervet af købmand Joachim Irgens, og han bebyggede den med en købmandsgård, et dengang meget stort kompleks, som strækker sig bagud til Wildersgade. Det var netop på grund af størrelsen,

at Hæren fandt Irgens' Gård velegnet til artillerikaserne, for dels krævede artilleriet plads til kanonerne, men der skulle også være store stalde, for feltartilleriet var dengang og i øvrigt frem til Anden Verdenskrig hestetrasket, 4 til 6 heste krævedes der pr. kanon. Efter krigen i 1864 blev fæstningsartilleriets 2. bataillon samlet på Strandgades Kaserne, så feltartilleriet måtte flyttes til den nye artillerikaserne i Bådsmadsstræde. Plads var der kun for det uddannede mandskab, så rekrutterne, 180 mand ad gangen, måtte tage til

takke med at blive indkvarteret i en lejr på Amager Fælled. I 1923 var tiden slut for artilleriet i Strandgade, og Strandgades Kaserne blev igen til Irgens' Gård, som blev indrettet til boliger. I 1970'erne blev hele ejendommen istandsat, og onde tunger siger, at den blev renoveret til rige dværge, for lejlighederne er både dyre og små. Nævnes skal det, at Den Classenske Legatskole, som oprindeligt var en skole for fattige underofficersbørn, havde til huse på Strandgades Kaserne i to små lokaler fra 1793 til 1895. Skolen ligger nu i Vestervoldgade.

Napoleonskrigene strammede også grebet om Danmark, så i skæbneåret 1802 besluttedes det, at anlægge en infanterikaserne med plads til 600 mand på Christianshavn. Grunden Wildersgade nr. 60 - 62 fandtes egnet til formålet. Dels var den stor og strakte sig ud til Ovengaden neden Vandet, og dels lå den bagbo til Strandgades Kaserne. Det var arkitekterne J.H.Rawert &

Wildersgade Kaserne.

indenfor både i Strandgades og i Wildersgades kaserne. Der, hvor engang soldaterne var stuved sammen i store belægningsstuer, er der nu boliger, hvor folk trives i et af Københavns mest idylliske kvarterer, som med nansom hånd er blevet renoveret i modsætning til den brutale behandling, der er blevet Sofiegade til del.

Wildersgade Kaserne, så blev den nedlagt i 1922, og i dag er ejendommen blevet udstykket i ejerlejligheder.

Går man en tur ud på Christianshavn, er det nok værd lige at stikke hovedet

A. Hallander, der ikke alene opførte bygningerne, de betalte opførelsen og var ejere af kaserne, som så blev udlejet til brug for Marineregimentet; det var en ren "Brixtofteløsning". I 1830 købte Landmilitæretaten så kaserne.

Hovedbygningen til Wildersgade er en 4½ etages, 20 fags bygning, som er en af Christianshavns mere spændende klassicistiske bygninger, stor men alligevel i proportioner, der passer til bydelens særlige karakter. Tilknyttet kaserne var der talrige udenomsværker med depoter, som i øvrigt en overgang blev benyttet af genboen Strandgades Kaserne, tjenesteboliger samt vognporte og stalde. 600 mand på det trods alt lille kaserneareal medførte, at det blev nødvendigt at erhverve naboejendommen i Ovengaden neden Vandet nr. 51, som var et stort pakhuis. I 120 år tjente

TIVOLI HALLEN
v/ Helle Vogt

FROKOSTRESTAURANT
m/ klipfisk og smørrebød
som speciale

Vester Voldgade 91
1552 København V.
Tlf. 33 11 01 60
Fax 33 32 41 60
www.tivolihallen.dk

Winds Frokost Restaurant

Skindergade 36
1159 København K
Tlf. 3333 7323

Smørrebød og anretning - når det er bedst!

Kunst & Håndværk

Glas af
Torben Esmann

LANDEMÆRKET 9
Landemærket 9 - 1119 København K
Telefon 33 11 68 81 v/ Runcietårn
www.kunstoghaandvaerk.dk
Åbningstider: man-tors. 11.00-17.30
fre. 11.00-18.00 lør. 10.00-14.00

Spændende udstilling i Diamanten

Fra fabeldyr til systemer

Fra fabeldyr til systemer. Mennesket er nysgerrigt. Uden denne nysgerrighed havde vi ikke kunnet opnå de videnskabelige resultater, som vi har.

I dette år, hvor verden fejrer 300 året for den berømte systematiker Carl von Linnés fødsel, sætter Det Kongelige Bibliotek i dette efterår med udstillingen Natursyn - fra fabeldyr til systemer fokus på nogle af naturhistoriens videnskabelige landvindinger.

Carl von Linné, Sveriges store naturforsker, hed, før han blev

adlet i 1757, Carl Linnæus eller Carolus Linnæus. Han blev født den 23. maj 1707 og døde den 10. januar 1778. I det videnhungrende 1700-tal lagde

Torsten Schlichtkrull, udstillingens redaktør viser her rundt.

han grunden til den moderne nomenklatur inden for biologi og den moderne systematik, som grupperer planter og dyr. Han anses også for at være far til den moderne økologi. Linné blev sin tids bedste botaniker på trods af, at han var udset til at blive præst som sin far og morfar. Linnés far delte glæden ved naturen med Carl, og Carl sagde om sin barndoms have, at "den med modernmælken

Nogle af Carl von Linnés originalværker, der er udstillet.

optændte mit sind med uudslukkelig kærlighed til urterne."

DNA, genmanipulation og celledeling; set med historiske briller er den biologiske forskning nået langt, men videnskaben er udtømmelig. Ny viden afføder altid nye spørgsmål. Udstillingen viser både et udpluk af de værker, der har bragt den biologiske forskning videre, og af dem, der har ledt den på afveje. En labyrintisk udvikling med mange snørklede forløb.

Et af de spændende udstillingsområder.

En dramatisk ørn som vækker den besøgendes nysgerrighed.

FERIE I SYDFRANKRIG –

KOM TÆT PÅ DA VINCI MYSTERIET Kultur, vandreture, badeferie, vælg selv din yndlingsferie med base i et fuldt moderniseret hus i Pyrenæerne, netop i området, hvor Da Vinci - mysteriet udspringer.

I en smukt beliggende landsby med udsigt til Canigou – det højeste bjerg i Pyrenæerne – udlejes vores hus med sengeplads til 7-8 personer. ½ times kørsel til Middelhavet, 20 min. til badesø.

1 uge: 2.500,-
2 uger: 4.500,-
Henv. 26 15 38 20

 Kenneth's Cykler

- Værksted
- Nye cykler
- Alt inden for tilbehør

Nørre Voldgade 27 • Tlf. 3333 8458
Åbent: Man-fre. 8.00-17.30 • Lørdag lukket

CAFÉ SORGENFRI
Dansk smørrebrød med lune retter
»Byens bedste steg«
Køkkenet åbent kl. 11.00-21.00
BROLÆGGERSTRÆDE 8
TLF. 33 11 58 80
www.cafesorgenfri.dk

PLOUG FOTOGRAFI
Badstuestræde 15 - DK- 1209 K
www.ploug-fotografi.dk

PORTRÆT
BRYLLUP
P.R.
REKLAME
Web-produktion
Stilfoto til film og TV
Medlem af Danske Billedartister
Tlf.: 33 15 56 66

Færge Cafeen
anno 1850
v/Hanne Sass Nielsen

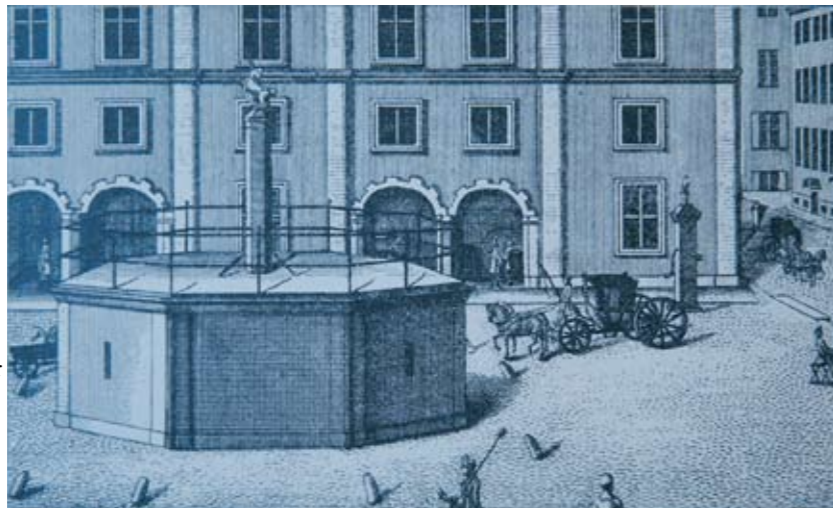
Strandgade 50
1401 København K
Tlf. 32 54 46 24

Henrettelsen på Gammel Torv

Ærkebisp fra Lund blev brændt på Gl. Torv

Datoen var den 24. januar 1522. En procession bevægede sig fra kongeslottet mod Gl. Torv, og det gik kun langsomt, for københavnernes stiplede sammen langs ruten for at få et glimt af den berygtede ærkebisp Diderik Slagheck, der var dømt som kætter og forræder. Han var faldet i kong Christiern II's unåde for bl.a. at have tiltusket sig betroede midler i sin gerning som ærkebisp. Nu ventede bålet på Gl. Torv, og denne formiddag var mange tilskuere mødt op for at se bispens sørgelige endeligt.

Skafottet, her er det lidt nyrer som blev stillet op på Nytorv. Illustration udlånt af Københavns Rådhusbibliotek.

Diderik Slagheck havde den 24. januar 1522 ikke mange års virke bag sig på den politiske scene i Danmark i Christiern II's tjeneste. Han var kommet til Danmark bare 5 år før, i 1517, på anbefaling af Sigbrit Willums, kongens elskerinde. Sigbrit, der ligesom Diderik kom fra Holland, mente, han ville være en god rådgiver for kongen, og Sigbrits

ord vejede tungt for Christiern II; hun havde magt via sin datter Dyveke, som havde været kongens faste elskerinde igennem 10 år, siden deres første møde i Bergen i 1507.

Det skulle nu vise sig, at Dideriks råd til kongen ikke gavnede majestæten. Diderik havde pustet godt til ilden, da Christiern II tog til Stockholm

for at få styr på de svenske forhold, og han deltog selv meget aktivt ved nedslagningen og halshugningen af de mange gejstlige og adelige i det centrale Stockholm.

Efter blodbadet i Stockholm i 1520 blev Diderik biskop i Skara og i 1521 ærkebisp i Lund.

Han søgte hele tiden magt, men flere gange gik det galt. Svenskerne klagede til kongen, men det lykkedes hver gang Sigbrit at få afværget balladen.

Sidst i 1521 gik Diderik Slagheck dog over stregen. Han havde stor magt, men misbrugte

den til egen vinding, og da han samtidig blev afsløret i at have fingrene nede i penge kister, der ikke var beregnet for ham, blev kongen vred. Desuden havde Christiern II brug for en syndebuk for at få aflad for det forfærdelige blodbad i Stockholm. Diderik blev anmodet om at indfinde sig på slottet i København, hvor han blev dømt til døden. Denne gang hjalp Sigbrits bønfallen for Diderik ikke.

Dideriks tur igennem København til Gl. Torv gik roligt, men hvad der ventede ham, vidste han ikke. Da processionen ankom til torvet, var galgen sat op, men ved siden af brændte også et stort bål. Menneskemængden var stor, det var jo ikke dagligdag, at en bisp skulle henrettes. Folk varmede sig ved bålet, det var januar og koldt. Diderik blev ført op til galgen af bødlerne, men lige inden løkken blev lagt om hans

hals, trak bødlerne ham ned af trappen i stor hast og smed ham på det store bål, så han kunne lide en pinefuld død, således bestemt af kongen for bispens forfærdelige udåd.
hpc

Tekst: Per Stisen
Foto: Henrik Ploug

30 års jubilæum i Landemærket

RESTAURANT KRONBORG

ÆGTE klassisk
DANSK FROKOST

Brolæggerstræde 12
Tel 33 13 07 08

også mulighed for
private selskaber og arrangementer

JUL I NYHAVN www.nyhavn.com
16. November - 22. December

Oplev den smukt pyntede Nyhavn. Hyggelige restauranter langs kajen byder dig velkommen med kulinarisk julemad og boderne er fyldt med med sjove og spændende julegaver.
Åben hver dag 11-18 også Søndag. Fredag, lørdag til kl. 20

Windsor Bar

Happy hours
16 - 20
alm. øl 18,- kr.

KNABROSTRÆDE 5
Tlf. 33 11 98 06

Dansk design i forretningen Kunst og Håndværk, også kendt af mange blot som Landemærket, kunne den 1. november fejre 30 års jubilæum.

I 70'erne var tiden meget til det kollektive, hvilket også var grundlaget for Kunst og Håndværk, 30 friske kreative piger gik sammen og etablerede butikken. I dag vil nogen måske sige, at det var meget flippet, men ikke når det gælder butikken i Landemærket. Jo, man skulle selvfølgelig være enige i alle ting, der blev besluttet, sikkert en stor udfordring med 30 mennesker.

Men en ting var de enige om, forretningen skulle vise det

Forretningens fine facade overfor Trinitatiskirke.

ypperste inden for dansk design og håndværk. Det gjaldt dengang som i dag om, at det skulle være stilrent, smukke farver og former, design og håndværk skulle gå hånd i hånd.

Det gælder også for de 6 kvinder, der udgør forretningen i dag, ingen slinger i valsen,

design i topklasse inden for brugskunst og håndværk, cirka halvdelen af de udstillede varer er produceret af de 6 medejere – det er porcelæn, keramik, smykker, strik, tekstiler mm.

Men for at bevare det store brede varesortiment i høj designkvalitet er der løbende andre kunsthåndværkere, der sælger dele eller enkelte udvalgte ting i forretningen, løbende vil der også være skiftende designere, der udstiller i de to vinduer. Det kan være etablerede kunsthåndværkere, men ofte vil det også være helt ukendte, som er ved at finde deres egen stil.

hvilket også er en af årsagerne til, at Kunst og Håndværk har overlevet mange af de øvrige forretninger, der startede i de glade 70'ere.

Den gamle barnevognsforretning er endda blevet udvidet med forretningen ovenpå, og i de to etager findes der dansk

Jubifest på Hviids

Tekst: Per Stisen
Foto: Henrik Ploug, FAF

Direktør Knud Westberg fejrede stort jubilæum den 1. november.

Under stor festias og med deltagelse fra nær og fjern fejrede Knud Westberg den 1. november sit 25 år års jubilæum i Hviids.

Knud startede i den heden-gangne »Pariserklubben«, hvorfra han blev håndplukket som inspektør til Københavns dengang mest eksklusive disquette Annabells i 1979.

Da dette selskab i 1982 købte Hviids Vinstue, var det oplagt,

at Knud Westberg skulle overtage et inspektørjob i Hviids, blandt andet for at tilpasse og opdatere forretningsgangen i Hviids Vinstue.

I 2002 blev Knud udnævnt til direktør, nu med ansvaret for den daglige drift.

Når Knud ikke er at finde på Hviids, hygger han om fru Tine hjemme på »Bryggen« - eller i nærkontakt med sine golfkoller. p.s.

I et sæde af velvære

Foto: Maria Sattrup

I dag går man ikke til frisøren blot for at få håret klippet – man forventer mere!

Copenhagen Hair•Spa har indrettet sig meget eksklusivt i en gammel københavner lejlighed i hjertet af byen – nemlig i Kompagnistræde 14.

Indehaver Jørgen Kolling har 20 års erfaring inden for frisørfaget i både ind- og udlandet, og han ved godt, at kunderne ikke blot forventer at få klippet håret, men også forventer en oplevelse, en stille stund, hvor de bliver plejet grundigt, og hvor der ikke går på kompromis med kvaliteten.

Jørgen og personalet lægger stor vægt på at give deres kunder en behandling, der er skræddersyet til den enkelte inden for hair styling, make-up, håndbehandling og meget mere. Det skal være en personlig og sanselig oplevelse, der giver kunden en behagelig helhedsoplevelse. Husets grundige teknikker og engagement i klipninger og farvninger tager udgangspunkt i de klassiske teknikker, men suppleres med deltagelse i mange kurser, både i Danmark og udlandet.

Udover at det faglige skal være tip top, skal den enkelte kunde nyde sin behandling, f.eks. klipning med en god hovedbundsmassage med lidt akupressur og aromaterapi til 650,- kr, samtidig med at der serveres en god smoothie og internationale

mad-, bolig- og modeblade. Huset imødekommer også kundernes ønsker om særlige arrangementer, f.eks. en mor/datter dag, en polterabend med veninderne, inspiration til ny make-up eller bare en velværedag. ps

Vin til jeres gæster !

Tekst: Per Stisen

Skænk livet smag : Aldrig før har udbudet af vine været så omfattende

I snart et halvt århundrede har der været vinhandel på adressen Store Kongensgade 89, hvor vægten har været lagt på gode vine, som leveres fra nogle af de store vimportører i Danmark.

Først og fremmest fra de europæiske lande - Frankrig, Spanien og Italien, men de seneste år er andre lande, såsom Australien, Chile og flere andre også at finde i forretningen.

I løbet af 2007 er der kommet mange nye og spændende

vine, ikke mindst fra Spanien og Italien, og især fra Italien er der stor interesse for Amarone, Brunello og Barolo.

Og hvordan finder man så den rigtige vin? Det giver vinhandleren altid råd og vejledning med ind køb, et af rådene vinhandleren giver er: kig ikke så meget på vinflaskens udseende og hvor mange medaljer den har fået, disse kan være givet under mange forskellige forudsætninger. Kig derimod på hvilken drue, der er anvendt, dette kan

være en god indikator til hvilken vin, man bedst kan lide. Forretningen har også andet end vin, der findes et stort udvalg af spiritus, vand og øl, fra såvel store som små bryggerier. Noget til den søde tand samt aviser og ugeblade er der også at finde.

Som ekstra service til de omkringboende virksomheder og private er der også den mulighed, at man sender en telefax for efterfølgende levering til døren.

Graa-Zonen RESCUE-IT

HJÆLPEN er nær når PC'en er sær

PC-assistance kr. 350,- pr. time
Tlf. 509 007 49 www.graa-zonen.dk

Gaven er fra Provence

Aflange duge indtil 400 cm
Runde duge ø150 cm - ø240 cm
Dækkeservietter - brødkurve
mundservietter - forklæder
Danmarks største udvalg i Provenceting

House of Provence

Badstuestræde 12 (nær ved Jorcks Passage) 1209 København K
åbent man-fre 12-17, lør 10-14 - tlf. 6130 8225
www.houseofprovence.dk

Dansk smørrebrød serveret i nye, friske omgivelser

Restaurant M
Store Kongensgade 56
Tlf. 33 15 85 77
www.restaurant-m.dk
Man-lør 11:30-16:00
Åbningstiderne udvides gerne til private selskaber.
Vi leverer også ud af huset.

DIVA

Coiffure
& Beauty

Tid til stil og personlighed
DIVA Coiffure tilbyder dig
en personlig behandling,
f.eks. klipning,
luksusfarvebehandling,
volumepermanent og make-up
Lad dig forføre af tidens trends!
Katja Sjødahl
- selvstændig i 10 år og vinder af
L'Oreal Colour Trophy Award

Frisør Katja Sjødahl
-selvstændig i 10 år
og vinder af L'Oreal
Professional Colour
Trophy Award.

SEBASTIAN
PROFESSIONAL

Rådhusstræde 15 (ved Vandkunsten) • 1466 Kbh. K. • Tlf. 33 22 82 44

Fra kr. 455,-
(Værdi kr. 824,-)

Vi tilbyder gavekort til kvinder
og mænd.

IDEELLE FIRMAGAVER
-til kvinder og mænd

Det er hyggeligt at kunne give sine
forretningsforbindelser og ansatte
en gave, de garanteret har brug for
og vil sætte pris på.

DIVA Beauty tilbyder et bredt
udvalg af anerkendte
kvalitetsprodukter og behandlinger
til mænd og kvinder. I en travl
hverdag er det dejligt at kunne
slappe af med en ansigtsbehand-
ling eller en nakke -og rygmassage.

Vi har også mulighed for at pakke
individuelle gavesæt.

Kom og se de mange muligheder!